

TOCH NIET UITGESTORVEN!

De Kleine parelmoervlinder in Vlaanderen

tekst: Dries Bonte

De Kleine parelmoervlinder (*Issoria lathonia*) staat in de Rode Lijst van de dagvlinders van Vlaanderen genoteerd als 'Uitgestorven' (Maes & Van Dyck, 1996). In de tweede helft van de tachtiger jaren werd deze soort niet meer waargenomen in Vlaanderen. De laatste jaren worden echter steeds meer Kleine parelmoervlinders in de duinen van de Vlaamse Westkust waargenomen. Nader onderzoek wees uit dat er opnieuw (of moeten we zeggen, nog steeds?) twee populaties aanwezig zijn...

Vroeger...

De Kleine parelmoervlinder kwam vroeger verspreid voor op de zandgronden in Vlaanderen. De grootste populaties bevonden zich in de Kempen en in de Duinstreek (figuur 1).

Dat de soort vroeger veel algemener was in de duinen dan nu lijkt vanzelfsprekend aangezien de duinen tot de jaren vijftig extensief begraaasd werden. Deze beheersvorm hield de verstruweling tegen en zorgde voor veel korte, grazige vegetaties. Die korte, grazige en bloemrijke duingraslanden vormden het ideale leefgebied voor deze parelmoervlinder aangezien haar voedselplant, het Duinviooltje (*Viola curtisi*) hierin optimaal kon gedijen. Toen op het einde van de jaren vijftig dit grondgebruik wegviel en de actieve recreatie toenam, verstruwelden de bloemrijke graslanden en verruigden de korte, grazige mosduinen. Hierdoor vonden zowel de Kleine als de verwante Duinparelmoervlinder niet langer meer geschikte leefgebieden om te kunnen overleven.

Tegenwoordige verspreiding in Vlaanderen

De Kleine parelmoervlinder wordt sedert de jaren negentig verspreid waargenomen over heel Vlaanderen. Het merendeel van de waarnemingen betreft echter zwervende exemplaren. Als we de plaatsen gaan bekijken waar de soort met minstens drie exemplaren per jaar wordt waargenomen, blijven er nog slechts twee uurhokken over

langs de kust (zie figuur 1). In Nederland is de soort tegenwoordig een bijna exclusieve duinsoort, waar ze over de periode 1900 tot nu vrij constant is gebleven (Veling, 1994). De grotere aaneengesloten oppervlakten duinen en de beperkte mate van versnippering zullen daar wel niet vreemd aan zijn. In de rest van Nederland is de soort echter sterk achteruit gegaan.

De laatste jaren worden in Vlaanderen echter steeds meer Kleine parelmoervlinders waargenomen in de duinen van de Westkust (tussen De Panne en Nieuwpoort). Deze toename van de waarnemingen (meestal waarnemingen van enkelingen, maar soms ook van verschillende exemplaren samen) en het voorkomen van een vitale populatie net over de landsgrens (Dunes Perroquet in Frankrijk), liet ons hopen dat de soort zich ook in de Vlaamse duingebieden zou kunnen vestigen.

Toen in de zomer 1995 een tiental exemplaren waargenomen werd in het staatsnatuurreservaat "De Westhoek" in De Panne (figuur 2) namen enkelen de term populatie al in de mond. De verschillende waarnemingsplaatsen lagen immers steeds bij die

Summary

The Queen of Spain Fritillary (*Issoria lathonia*) is a butterfly species listed as extinct in Flanders. During the past years there have been regular sightings of specimens, mostly vagrants from neighbouring countries. Increasing numbers of the Queen of Spain Fritillary have been seen in the coastal dunes, its natural habitat. It is likely that a small colony now exists on two different sites in the coastal dune region of Flanders. Improved management like grazing is hoped to ensure permanent populations of the species.

Leefgebied van de Kleine parelmoervlinder in Vlaanderen.

FOTO: W. SLOSSE

Van alle parelmoervlinders heeft de Kleine parelmoervlinder wel de fraaiste vlekken.

FOTO: FRITS VAN DAALEN

plaatsen waar het Duinviooltje optimaal groeit.

In juli 1995 werden tevens enkele Kleine parelmoervlinders waargenomen in het gebied Ter Yde-Oostvoorduinen in Oostduinkerke (een tiental km. ten noordoosten van De Panne, figuur 2). Aangezien de Kleine parelmoervlinder een warmteminnende soort is, waren de voorbije zomers (met mediterrane temperaturen) waarschijnlijk optimaal om de aanwezige populaties in het Franse duingebied te laten uitbreiden. Van daaruit konden ze dan verschillende

Vlaamse duingebieden koloniseren. Vanaf juni 1996 werden opnieuw Kleine parelmoervlinders waargenomen in De Westhoek (op ongeveer dezelfde plaatsen als in 1995), maar ook in Ter Yde-Oostvoorduinen.

Wanneer al deze waarnemingen bij elkaar gelegd worden, blijkt dat de soort zowel in de Westhoek als in Ter Yde-Oostvoorduinen

door verschillende waarnemers steeds op ongeveer dezelfde plaats werd gezien. Blijkbaar genieten korte, grazige duinvegetaties (met onder andere het Duinviooltje, Duinfakkelgras en Geel walstro), afgewisseld met lage struwelen van Kruidwilg en Duindoorn de voorkeur. De Kleine parelmoervlinder was echter ook regelmatig nectarzuigend terug te vinden op de bloemen van Koninginnekruid en Watermunt in de vochtigere ruigten.

Toeval of niet, maar de vindplaatsen lagen steeds in de nabijheid van enkele percelen die jaarlijks worden gemaaid. Zou het verschijnen van de Kleine parelmoervlinder mede te danken zijn aan het gevoerde beheer?

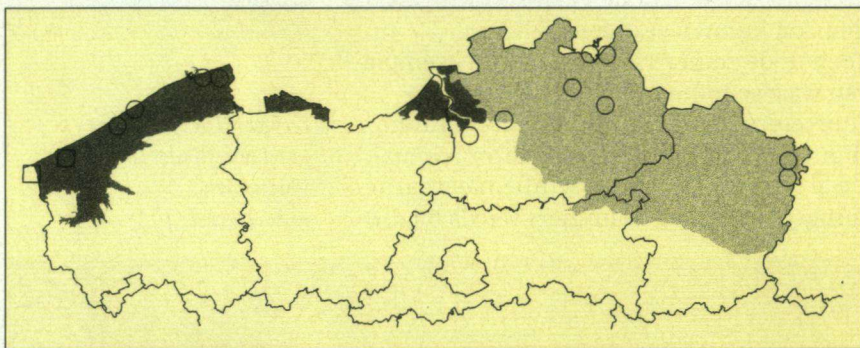
Hoe moet het verder...

Uit de verschillende waarnemingen vermoeden we dat de populatie van de Kleine parelmoervlinder in zowel de Westhoek (De Panne) als in het duingebied van Ter Yde-Oostvoorduinen (Oostduinkerke) minimaal uit 10 tot 15 exemplaren bestaat. Nu de soort zich in de Vlaamse duinen heeft weten te koloniseren, hopen de vele vlinderliefhebbers natuurlijk dat de vestiging van deze soort geen tijdelijk verschijnsel is. Het is immers geweten dat het aantal individuen in een populatie van de Kleine parelmoervlinder sterk kan fluctueren van jaar tot jaar.

De plaatselijke natuurbeheerders (AMINAL afdeling Natuur en Natuurreservaten vzw) kunnen in ieder geval het gevoerde beheer richten naar het behoud van de Kleine parelmoervlinder (zonder de botanische zeldzaamheden uit het oog te verliezen natuurlijk). In het staatsnatuurreservaat "De Westhoek" wordt vanaf 1997 gestart met een begrazingsbeheer met pony's. Deze beheersvorm zou moeten resulteren in een mozaïekvegetatie waar korte, grazige duinvegetaties afgewisseld worden door ruigere graslanden en open struwelen. Een dergelijk beheer lijkt momenteel ideaal om de permanente vestiging van de aanwezige kleine populaties te verzekeren. Ook in het andere duingebied dringt een dergelijk beheer zich op: de toenemende vergrassing en verstruweling is verre van ideaal om deze typische, maar in Vlaanderen zo zeldzame duinvlinder te behouden.

Literatuur

- Bink, F. A., 1992. Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa. Schuyt & Co, Haarlem.
 Maes, D. & H. Van Dyck, 1996. Een gedocumenteerde Rode lijst van de dagvlinders van Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 3: 1-154.
 Veling, K., 1994. Kleine parelmoervlinder. Vlinders 9 (3): 24.

Figuur 1. Uurhokken in Vlaanderen waarin de Kleine parelmoervlinder met minstens drie exemplaren per jaar werd gezien. Lichtgrijs: Kempense regio, donkergrijs: Kustregio. Cirkels: waarnemingen vóór 1990, vierkanten: waarnemingen vanaf 1991.

Figuur 2. Detailkaart van de Westkust met aanduiding van gemeenten en gebieden.

